

СТАНОВИЩЕ

за докторската дисертация

“Символният смисъл в политическата комуникация. Концептуалните метафори във всекидневния политически дискурс във Facebook и Дерманци.”

за присъждане на образователната и научната степен “доктор” по професионално направление 3.3. Политически науки (Съвременна българска политика)

от доцент д-р Харалан Александров Александров

Дисертацията “Символният смисъл в политическата комуникация. Концептуалните метафори във всекидневния политически дискурс във Facebook и Дерманци” на Страхил Делийски представлява кохерентен текст от 214 страници, организиран в шест глави, увод и заключение. Първата глава представя политическата комуникация през конструкционистката парадигма в социалните науки и изтъква интерпретативните възможности, които тя предлага. Втората глава е посветена на политическите символи и тяхната функция при формирането, поддържането и развитието на политическата култура. Третата глава изследва в сравнителен план комуникацията в социалните и традиционните медии и проследява наративните стратегии на участниците в тези медии. Четвъртата глава разглежда методологическите подходи на критическия дискурс анализ и рамков анализ, а петата – подхода на концептуалните метафори в по-широкия контекст на културните наративи. Шестата глава прилага тези методологически подходи към анализа на ежедневието политически дискурс във Facebook и Дерманци и по този начин демонстрира обяснителните възможности на изложените теоретични концепции. Анализът на теренния материал и теоретичните размишления са подкрепени с изобилни цитати и позовавания на авторитетни академични източници в различни области на знанието, които формират внушителна библиография от близо 200 текста, огромната част от които на английски.

Дисертационният труд си поставя амбициозната цел “да формулира концептуален модел за изследване на политическата комуникация като поле на символни взаимодействия и конфликти и разработване на интердисциплинарна методологична изследователската програма, основана на критическия дискурс анализ и теорията за концептуалните метафори”. За тази цел се възприема възглед за политическата комуникация като неспирен и напрегнат процес на конструиране (договаряне, оспорване и предоговаряне) на смисъла и значенията на политическия свят, в който участват три типа актьори – управляващи, граждани и медии.

Целта на дисертацията е постигната успешно – изследването проследява и илюстрира значими процеси в полето на медийната комуникация и в подлежащото колективното въображение: засилването на символизацията и метафоризацията в процеса на политическа комуникация; еволюция (или деволуция) на политическия дискурс към все по-голяма персонализация, образност и метафоричност; динамизиране на символните конфликти и пролиферация на политическите метафори и пр.

Нещо повече – дисертацията предлага валидни обяснения на тези процеси, черпещи вдъхновение от различни теоретична школи и методологически подходи: социален конструкционизъм, символен интеракционизъм, социология на познанието, теория за концептуалните метафори, критически дискурсивен анализ, теория на игрите и пр. Авторът демонстрира задълбочено познаване в няколко дисциплинарни домена и завидно владение на тяхната специфична терминология: епистемология, социология, политология, антропология, лингвистика, семиотика и пр. Прави впечатление лекотата, с която авторът борави с различните теоретични концепции, и умението да извилча от тях идеи и обяснителни конструкции, релевантни на изследваните феномени. Стеремежът към изчерпателност води до известно претоварване на текста с теретични екскурси и препратки, но тази тенденция към плеонъм е разбираема предвид целите и жанра на дисертационния труд.

Текстът на дисертацията се придвижва между различни дискурсивни модуси – феноменологичен, херменевтичен, политологичен, критично-аналитичен, евристичен. Тази подвижност съответства на сложната и многолика природа на изследвания обект – дискурсивните проявления на политката в един бързо променящ се и все по-труден за осмисляне символен свят, който стихийно се конструира, разпада и ре-конструира в

режим на неспирна и полифонична комуникация. Не случайно основният метод на това изследване, който не е експлицитно заявен, но пронизва цялата дисертация, е играта с теоретичните перспективи и осцилирането между различни гледни точки, семантични пластове и йерархични нива – от микроравнището на индивидуалните метафори към макроравнището на политическия дискурс и обратно. За тази цел изследвателят се позиционира стратегически, едновременно вътре и вън от изследваните общности – емпиричният материал е натрупан с метода на включеното наблюдение, заимстван от антропологията, но неговият анализ и интерпретация се разгръща върху широко теоретично поле. Тази постмодерна игра с културните и теоретични перспективи позволява да бъдат проблематизирани и видени в неочаквана светлина утвърдени понятия, авторитетни теории и установени вярвания за природата на политиката, и придава свежест и лекота на този концептуално натоварен текст.

Самият избор на обектите на изследване редополога, и неизбежно противопоставя, два разнородни дискурсивни феномена, каквито са политическата комуникация във виртуалните социални мрежи и в традиционната селска общност. В тази съпоставка възниква културно напрежение, от което се раждат изненадващи открития и възможности – точно като метафрата хвърля мост между разнородни същности, за да породи нов смисъл. Съзнателно или не, епистемологическата стратегия на дисертацията се оказва изоморфна на централния обяснителен конструкт – концептуалната метафора.

Сравнителният анализ на комуникационните и режими в две общности, които са носители на толкова различни дискурсивни навици и политическа култура, се оказва плодотворен – комбинирайки дедуктивната перспектива (от горе надолу) с индуктивната перспектива (отдолу нагоре), авторът извежда изчерпателна типология на политическите метафори, чийто обяснителен потенциал надхвърля конкретните обекти на изследването. Например мисленето за властта и политиката през телесни, сексуални и семейни метафори, прекрасно илюстрирано с теренния материал от това изследване, дава ключ за разбиране на дълбинните културни патерни, през които се осмислят не само политическите отношения, но изобщо социалния свят и мястото на човека в него.

В своята цялост дисертацията очертава рамката и методът на една амбициозна интердисциплинарна програма за изучаване на политическата комуникация в условия на

тотална и хаотична медиатизация, и това представлява безспорен принос към изследователското и теоретично поле, в което е разположена. Друг принос на този труд е, че фокусира изследователското внимание върху самоподдържащата се и експанзионирща динамика на политическата комуникация, и по този начин откроява основния парадокс на съвременната обществена ситуация: все по-оспорваната и проблематична легитимност на политическата система, която обаче продължава да настъпва в полето на други социални системи (в категориите на Никлас Луман), каквито са икономическата, правната, образователата, здравната и пр.

В заключение ще обобща, че представеният дисертационен труд отговаря на условията за присъждане на образователната и научна степен “доктор”. Неговото основно достойнство е, че поставя по задълбочен, систематичен и ангажиран начин централният политически и екзистенциален въпрос за свободата. Свободата разбирана не просто като право на политическо участие, но като заложена в природата на езика възможност за творческо въобразяване и пресътворяване на споделената символна реалност, а чрез нея и на социалния свят, който обитаваме.

София, 22 юни 2020

Доц. д-р Харалан Александров